

Forsmarks skola
Forsmarks bruk 71
742 94 Östhammar

2010-01-12
1 (8)
Dnr 40–2010:1148

Östhammars kommun
742 21 Östhammar

Kvalitetsgranskning av betygssättning i Forsmarks skola i Östhammars kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat betygssättningen i historia A, kemi A och svenska B på Forsmarks skola.

Skolinspektionens sammanfattande bedömning är att lärare i kemi A och svenska B ger eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av respektive kursplan. Men i kemi A ställs delvis andra krav än de som framgår av kursplanens mål och betygskriterier och i historia A får eleverna inte fullt ut visa de förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier och deras resultat bedöms och betygssätts på ett sätt som inte fullt ut överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. I historia A, kemi A och svenska B sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan, men i historia A och kemi A vägs elevernas provresultat inte samman på ett sätt som garanterar likvärdig betygssättning.

Ansvar för betygssättning

Läraren är den som sätter betyget på avslutad kurs. Läraren kan diskutera med andra lärare, men den lärare som ansvarar för undervisningen vid betygssättningstillfället är också den som ska sätta betyget. Betygssättning är myndighetsutövning och har rättsverkningar för den enskilda eleven.

Rektor har ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Det innebär att rektor ansvarar för att lärare har, eller genom kompetensutveckling får, erforderliga kunskaper om kursplaner, betygskriterier och övriga författningar och föreskrifter för att kunna sätta betyg på ett rättssäkert och likvärdigt sätt.

Huvudmannen har ett övergripande ansvar för verksamheten. Huvudmannen ansvarar för att rektor och lärare har nödvändiga kunskaper och insikter i de föreskrifter som gäller, och att dessa tillämpas.

Skolinspektionen bedömer att:

- vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier fullt ut (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg).
- vid betygssättningen i kemi A ställs krav som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg).
- vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier för de olika betygsnivåerna fullt ut (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg).
- betyg i historia A och kemi A inte sätts utifrån en likvärdig, allsidig och saklig värdering (1 kap. 2 § 1985 års skollag och Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg).

Rektor på skolan ska senast den 22 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits inom ovanstående områden. Mer information ges nedan, under rubriken *uppföljning*.

I motiveringen till beslutet anges även de styrkor i verksamheten som iakttagits.

Skolinspektionens granskning av betygssättningen i Forsmarks skola i Östhammars kommun**Bakgrund**

Skolinspektionen genomför under hösten 2010 en kvalitetsgranskning av betygssättningen i trettiofem gymnasieskolor. Granskningen av Forsmarks skola i Östhammars kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport "Betygssättningen i gymnasieskolan II".

Projektet är ett fortsättningsprojekt och utgår till delar från det föregående projektet "Betygssättning i gymnasieskolan" som granskade om betygssättningen på trettio skolor motsvarade målen i kursplanerna och vilka system skolorna hade för en likvärdig betygssättning.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syfte

Projektets syfte är att granska om rätt betyg sätts i gymnasieskolan. Projektet granskar förutsättningarna för detta genom att studera vilka underlag lärare använder för att bedöma och betygsätta elevernas kunskaper i relation till kursplanernas mål och betygskriterier samt om lärare sammanfattar och värderar olika underlag systematiskt i betygssättningen.

Fokus för denna granskning är betygssättningen i kurserna historia A, kemi A och svenska B. Kvalitetsgranskningen tar sin utgångspunkt i två övergripande frågeställningar, 1.) *är uppgifter/aktiviteter¹ som lärare använder i undervisningen och som ger underlag för bedömning av elevernas kunskaper relaterade till kursplanernas mål och betygskriterier?* och 2.) *sammanfattar och värderar lärare olika underlag och bedömningar systematiskt² vid betygssättningen?*

Tillvägagångssätt

De brister Skolinspektionen identifierar avseende de granskade aspekterna kommuniceras till de granskade skolorna. Men även goda exempel belyses genom att granskningen uppmärksammar gymnasieskolor som bättre än andra lyckas genomföra betygssättningen på ett ändamålsenligt sätt.

De metoder och material som utgör underlaget till beslutet är dokumentanalyser och intervjuer med skolledning, lärare och elever. Dokumenten utgörs av underlag för bedömningar från Forsmarks skola som ett urval av lärare i de aktuella kurserna använt i betygssättningen och som skickats in till Skolinspektionen inför besöket. Skolinspektionen besökte Forsmarks skola 26-27 oktober 2010.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag (SFS 1985:1100) ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens granskning.

¹ Med uppgifter/aktiviteter menas de moment som elever genomför för att visa sina kunskaper inom ramen för de kurser de läser. Det kan exempelvis vara prov, muntliga uppgifter, litteraturredovisningar eller egna arbeten som genomförs med mer eller mindre lärarhjälp enskilt eller i grupp.

² Med systematiskt menas att sammanvägningen inte är slumpvis eller varierar mellan elever. Sammanvägningen görs likadant för alla elever, dvs. på ett likvärdigt sätt. Sammanvägningen överensstämmer dessutom med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Den juridiska grunden för Skolinspektionens bedömningar av betygssättningen i Forsmarks skola utgörs av: 1 kap. 2 § 1985 års skollag, 7 kap. 4 § gymnasieförordningen (SFS 1992:394), 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (SKOLFS 1994:2), nedan kallad Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg, Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:134) om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan och de delar av kursplanerna för historia A, kemi A och svenska B som rör betygssättning.

Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Beskrivning av skolan

Forsmarks skola är belägen i det gamla Vallonbruket, Forsmarks bruk, i norra Roslagen. Skolan är en naturvetenskaplig gymnasieskola med energiteknisk profil och riktar sig till elever som läst årskurs ett på det naturvetenskapliga eller det tekniska programmet. Forsmarks skola ägs och drivs sedan 1987 av Forsmarks Kraftgrupp AB med Östhammars kommun som huvudman.

Forsmarks skola har riksintag och tar in cirka 70 nya elever varje år.

Skolledningen består av en rektor och en biträdande rektor.

Motivering till beslutet

Lärares underlag för bedömning och betygssättning

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras som betygskriterier. Dessa mål och betygskriterier ska ligga till grund för elevernas betyg. Se vidare i bilagan. Under det här frågeområdet har tre aspekter granskats: 1.) ger de uppgifter/aktiviteter som elever förväntas genomföra under kursen och som ligger till grund för bedömning och betygssättning elever möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier, 2.) ställer lärare krav som helt saknar stöd i kursplanens mål och betygskriterier och 3.) överensstämmer de kunskapskrav som lärare ställer för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Ges eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier?

Skolinspektionen bedömer att vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier fullt ut. Elever har inte erbjudits möjligheter att visa förmåga att kritiskt resonera kring historiska problem och olika källors värde. I kemi A och svenska B har elever getts möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av respektive kursplans mål och betygskriterier.

Av dokument och intervjuer framgår att eleverna i historia A har erbjudits fyra prov där eleverna skriftligt har besvarat uppgifter som speglar förmåga att återge sakupplysningar, använda epokbegrepp, ge bakgrund och sammanhang, klarlägga förutsättningar och drivkrafter samt göra jämförelser mellan företeelser då och nu. Eleverna har dock inte erbjudits möjligheter att visa upp förmåga att kritiskt resonera kring historiska problem och olika källors värde.

Läraren i kemi A har erbjudit sina elever prov på delmoment och ett flertal laborationer som har följts upp i samtal, diskussioner och i rapporter. På prov har elever bland annat visat kunskaper om grundämnen, kemiska föreningar, reaktioner, stökiometrisk beräkningar, syror, baser och pH. I samband med laborationer har de följt instruktioner, visat att de kan tillämpa säkerhetsföreskrifter och getts möjligheter att diskutera och tolka resultat. Eleverna har också skriftligt redovisat laborationer.

I svenska B har elever getts möjligheter att sammanställa material, utreda och argumentera muntligt och skriftligt, samt arbeta med språkhistoria och språksociologi. Eleverna har även haft möjlighet att fördjupa sig i olika författare och idéströmningar samt att diskutera, reflektera och analysera innehåll, gestalter och bärande tankar.

Ställs andra krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier?

Skolinspektionen bedömer att lärare i historia A och svenska B inte ställer andra krav för betyg än de som framgår av respektive kursplans mål och betygskriterier. Då det gäller kemi A, bedömer Skolinspektionen att läraren ställer krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier.

Av dokument och intervjuer i kemi A, framgår att elevernas laborativa förmåga bedöms utifrån delvis andra krav än de som framgår av kursplanens mål och betygskriterier. En laboration som redovisas efter ett av läraren bestämt datum, kan bedömas med ett lägre betyg enbart i kraft av en senare inlämningstid.

Av inskickade underlag och intervjuer framgår att läraren i historia A och svenska B vid sin betygssättning inte har ställt andra krav än de som framgår av kursplanens mål och betygskriterier.

Överensstämmer de kunskapskrav som ställs för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna?

Skolinspektionen bedömer att läraren i historia A ställer kunskapskrav för betyg som inte fullt ut överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Då det gäller historia A, framgår av dokument och intervjuer, att lärarens underlag för graderad betygssättning är resultat på prov och elevens eventuella muntliga aktivitet under lektioner. För en del elever relateras betyget enbart till resultat på proven, för andra relateras betyget också till de kunskaper som eleven uppvisar muntligt under lektioner. Vartdera provet gäller en epok. Uppgifterna rättas med poäng och delpoäng. Några uppgifter på proven efterfrågar de kunskaper som framgår av betygskriterierna för Godkänt (G), till exempel påvisa krafter, ge bakgrund till och använda historiska begrepp. Men elever som enbart återger sakupplysningar kan också få den poängsumma som krävs för G vilket innebär att det resultatkrav som läraren har fastställt för kursbetyget G inte överensstämmer med betygskriterierna för G. Detta bekräftas också i samtal med elever.

Lärarens underlag för graderad betygssättning i kemi A, är prov på delmoment, deltagande i laborationer, laborationsrapporter och samtal/diskussioner under lektioner. För en del elever relateras betyget enbart till resultat på proven och laborationsrapporter, för andra relateras betyget också till de kunskaper som eleven uppvisar muntligt under lektioner. När det gäller kursplanens "teoretiska" kunskapsområden är det elevens resultat på delprov som utgör betygsunderlag. De prov som Skolinspektionen tagit del av rättas med poäng och delpoäng. Uppgifterna speglar de obligatoriska innehållsområden som framgår av kursplanens mål. En elev som på ett innehållsområde har den

kvalitet i kunskaper som framgår av betygskriterierna för G - använda begrepp, modeller och formler för att beskriva företeelser och kemiska förlopp - får normalt någon poäng på uppgiften. Men de poänggränser som anges på enskilda prov, är svåra att översätta till kunskapsomdömen som överensstämmer med kursplanens betygskriterier.

Utifrån dokumentstudier och intervjuer med läraren och elever, finner Skolinspektionen att läraren i svenska B ställer kunskapskrav som överensstämmer med de olika betygsnivåerna som uttrycks i kursplanen.

Lärares sammanfattningar och värderingar av olika underlag

Läraren ska vid betygssättningen använda all tillgänglig information, göra en allsidig bedömning och beakta även sådana kunskaper som eleven tillägnat sig utanför undervisningen. För betyget G ska en elev ha kunskaper för samtliga betygskriterier för G, medan för betygen VG och MVG kan väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier väga upp brister i ett eller ett par andra betygskriterier. Betygsättningen ska vara likvärdig. Se vidare i bilagan. Under det här frågeområdet har granskats huruvida lärare vid betygssättningen sammanfattar och värderar olika underlag på ett likvärdigt sätt samt om detta görs i enlighet med föreskrifter om hur betygskriterierna ska tillämpas vid betygssättningen.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag på ett likvärdigt sätt vid betygssättningen?

Skolinspektionen bedömer att betyg i historia A och kemi A inte sätts utifrån en likvärdig, allsidig och saklig värdering.

Den information som Skolinspektionen har haft tillgång till visar att läraren i svenska B vid betygssättningen gör en allsidig, saklig och likvärdig sammanfattande värdering av den information om elevens kunskaper och förmågor som läraren har haft tillgång till. Läraren har haft tillgång till ett varierat och brett urval av informationer om elevernas kunskaper och förmågor, till exempel resultat på prov och inlämningsuppgifter. Läraren har dessutom haft tillgång till kompletterande anteckningar om elevernas prestationer. I de fall läraren uppfattar sammanvägningen som svår görs en förnyad analys av elevens resultat i syfte att säkerställa att sammanvägningen blir allsidig, saklig och likvärdig.

Men i historia A och kemi A summerar lärarna en elevs provresultat och betyget sätts utifrån ett medelvärde av elevens samtliga provresultat. Det får till konsekvens att elevens betyg inte fullt ut speglar vad eleven kan i slutet av kursen. En elev som uppnår ett högre resultat på ett prov i slutet av kursen, riskerar därmed att få ett för lågt betyg, inte därför att eleven kan mindre utan enbart därför att det bättre resultatet uppnåddes i slutet av kursen.

I kemi A tar läraren hänsyn till inlämningsdatum vid betygssättningen. Detta får till följd att läraren värderar olika beroende på om eleven lämnat in i tid eller inte, vilket innebär att betyg inte sätts på ett likvärdigt sätt mellan elever.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan?

Skolinspektionen bedömer att betyg i historia A, kemi A och svenska B sätts enligt Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Enligt Skolverkets föreskrifter om tillämpning av betygskriterier i gymnasieskolan ska en elev ha kunskaper för samtliga betygskriterier för betygsnivån G för att få det betyget. Lärarna uppger att, om inga särskilda skäl till undantag finns, har eleven uppfyllt kursplanens samtliga betygskriterier för betygsnivån G. För de högre betygsnivåerna anger lärarna att väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier kan väga upp brister i ett eller par andra betygskriterier.

Uppföljning

Rektor på skolan ska senast den 22 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån myndighetens krav. Om åtgärder ännu inte vidtagits men planerats, ange tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till Skolinspektionens avdelning i Stockholm, att: Malin Forsman, Box 230 69 eller via e-post, till malin.forsman@skolinspektionen.se. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:1148) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Per Måhl deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi
Enhetschef

Peter Jansson
Utredare/Föredragande

Bilaga

Författningsstöd och bedömningskriterier

Författningsstöd och bedömningskriterier

Skolinspektionens granskning av betygssättning i gymnasieskolan (II)

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag (SFS 1985:1100) ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag under dessa perioder är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning.

De bedömningspunkter som ingår i granskningen bedöms med utgångspunkt i följande:

Är uppgifter/aktiviteter³ som lärare använder i undervisningen och som ger underlag för bedömning av elevernas kunskaper relaterade till kursplanernas mål och betygskriterier?

- Ges eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier?
- Ställs andra krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier?
- Överensstämmer de kunskapskrav som ställs för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna?

Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (SKOLFS 1994:2), nedan kallad Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg, uttrycker betyget i vad mån den enskilda eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras som betygskriterier. I 7 kap. 4 § gymnasieförordningen (SFS 1992:394) står "Det skall finnas betygskriterier för alla kurser som får förekomma i gymnasieskolan /.../ Vid betygssättningen skall läraren använda dessa betygskriterier".

Bedömningen i dessa avsnitt grundar sig på att de uppgifter/aktiviteter som elever förväntas genomföra och som ger underlag för bedömning och betygssättning relaterar till kursplanens mål och betygskriterier och inget därutöver. Bedömningen grundar sig också på om de kunskapskrav som ställs på enskilda elever överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. Det innebär att kunskapskraven för en viss betygsnivå inte påtagligt avviker från betygskriterierna för just den betygsnivån.

³ Med uppgifter/aktiviteter menas de moment som elever genomför för att visa sina kunskaper inom ramen för de kurser de läser. Det kan exempelvis vara prov, muntliga uppgifter, litteraturredovisningar eller egna arbeten som genomförs med mer eller mindre lärarhjälp enskilt eller i grupp.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag och bedömningar systematiskt⁴ vid betygssättningen?

- Sammanfattar och värderar lärare olika underlag på ett likvärdigt sätt vid betygssättningen?
- Sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygs-kriterier i gymnasieskolan?

1 kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag anger att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig. Enligt Lpf 94, 2.5, Bedömning och betyg, ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen, beakta även sådana kunskaper som en elev tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen samt göra en allsidig bedömning av kunskaperna och därvid beakta hela kursen.

I 7 kap. 4 § gymnasieförordningen står att Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygs-kriterier för andra kurser än lokala kurser och för projektarbete. Enligt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:134) om tillämpningen av betygs-kriterier i gymnasieskolan ska en elev ha kunskaper för samtliga betygs-kriterier för betygsnivån Godkänt (G) för att få det betyget. För betygen Väl godkänt (VG) och Mycket väl godkänt (MVG) kan väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygs-kriterier väga upp brister i ett eller ett par andra betygs-kriterier. För samtliga betygsnivåer gäller att läraren kan bortse från enstaka betygs-kriterier om särskilda skäl föreligger, som exempelvis funktionshinder eller andra personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för eleven att uppfylla kraven för ett visst kriterium.

Bedömningen i dessa avsnitt grundar sig på om lärares sammanfattande värderingar är likvärdiga, att tillgänglig information utnyttjas och sammanvägningen till ett betyg är allsidig, saklig och personneutral. Det innebär att sammanvägningen inte är slumpvis och/eller varierar mellan elever på oklara grunder. Bedömningen avser också huruvida lärare sammanfattar och värderar olika underlag vid betygssättningen i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygs-kriterier i gymnasieskolan. Det innebär att undantag endast görs vid enstaka fall och motiveras av särskilda skäl.

⁴ Med systematiskt menas att sammanvägningen inte är slumpvis eller varierar mellan elever. Sammanvägningen görs likadant för alla elever, dvs. på ett likvärdigt sätt. Sammanvägningen överensstämmer dessutom med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygs-kriterier i gymnasieskolan.